

¡BOMBA!

Si hay avances, son muy lentos,
no parece suficiente;
castigar a quien fomenta
desperdicio de alimentos

K'uintsil

Jueves 31 de julio de 2025

CAMPECHE · YUCATÁN · QUINTANA ROO · AÑO 11 · NÚMERO 2532 · www.lajornadamaya.mx

Kolnáalo'obe' ku ya'ako'ob yaan u sajbe'entsil u ch'éejel janabe'enba'al ti'al u kaajil EU ikil u máan chukbil táanxel kajil máak

Afp / p 31
Oochel Ap

Xkolnáal Lisa Tate, máax ts'o'ok xáantal káajak u kool yéetel u baatsil tu noojolil Californiae', ku ya'alike' mix juntéen u yáax ilmaj sajbe'entsil ti' kool, je'el bix le táan u yilik walkila' ikil u jala'achil Donald Trumpe' táan u jach péek ti'al u tse'lel táanxel kajil máako'ob te'el lu'umo'.

Lisae' kaja'an Ventura, tu xamanil Los Ángeles, tu'ux ts'o'ok u yantal jejeláas chuukil, wa redadas, yóok'ol táanxel kajil máako'ob. Tatee' ku ya'alike', kéen chiimpol'ta'ak políticas

beyo', ma' tu tse'lel talamo'ob tio' u meyajil kool, ba'ale' tu kúulpachil le je'elo' "chéen ku lúubsik u muuk' náajal" yéetel ku p'atik ich sajbe'entsil u páajtalil u yantal ba'al ti'al u tséentikubáaj le kaajo'. "Káaj in chí'ichnaktal ka tin wilaj u k'uchul junmúuch' u máakilo'ob inmigración te'el k'áaxa', ts'o'oke' bino'ob tak te'el haciendas' ti'al u máan chukbil táanxel kajil máak", tu ya'alaj Lisa, máax yaan 46 u ja'abil.

"Ma' suuk to'on k-ilik ba'al beya' ti' k-kool", tu ya'alaj Tate. U baatsile'

ku nu'uktik u meyaj waxakp'éel haciendas tu'ux ku pa'ak'al cítricos yéetel oom, beyxan café.

Tu tsikbaltaj xane', ma' chéen máaxo'ob ku máan u monla'ant paak'áalo'ob táan u yilko'ob u talamil, tumen "tuláakal u máakil meyaj táaka'ani".

Máaxo'ob máansik camiono'ob, máaxo'ob pakik wa tsolik jooch, koonolo'ob, mercados, ichil uláak'o'ob. Tuláakal máak sajak bin, tak leti', kex tumen u mootse' u machmubáaj Estados Unidos.

Beyxan, ya'ab ti' kolnáalo'ob kaxta'ab ti'al tsikbal yéetelo'obe', ma' tu yóotajo'obi' tumen sajak u beeta'al wa ba'ax ti'obi'.

Ichil u ja'abil 2014 tak 2024e', óoxtenchaj le jayp'éel kúuchilo'ob meyaj ku kaxta'al ti'al junjaats k'iino'ob, ti'al le ku ts'a'abal visas, beey úuchik u ya'alal tumen Departamento del Trabajo, ts'o'oke' lelo' ku chiikbesik beyka'aj k'a'abéet u meyaj táanxel kajil máako'ob ti'al u beetchajal le meyajó'.